

آداب سفر و احکام فقہی مسافر

تألیف: صالح عبدالله رضوانی

شیراز

انتشارات ایلاف

سرشناسه : رضوانی، صالح عبدالله
 عنوان و نام پدیدآور : آداب سفر و احکام فقهی مسافر/ تألیف صالح عبدالله رضوانی.
 مشخصات نشر : شیراز: ایلاف، ۱۳۹۳.
 مشخصات ظاهری : ۸۰ ص.
 شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۱۹۸-۱۲۷-۵
 وضعیت فهرست‌نویسی : فیا
 موضوع : مسافرت -- آداب و رسوم -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
 رده بندی کنگره : BPT۵۴/۶/۶۲ ۱۳۹۳ :
 رده بندی دیویی : ۳۹۷/۶۵۵ :
 شماره کتابشناسی ملی : ۲۵۰۱۷۱۶ :

انتشارات ایلاف

شیراز، خیابان فردوسی، نبش کوچه ۱۲، ساختمان شماره ۲۰، طبقه همکف، تلفن: ۳۳۲۴۵۷۵۵ - ۰۷۱

نام کتاب: آداب سفر و احکام فقهی مسافر
 تألیف: صالح عبدالله رضوانی
 ناشر: ایلاف
 طرح جلد: طراحی گروه هفت
 تیراژ: ۲۰۰۰
 نوبت چاپ: اول، پاییز ۱۳۹۳
 لیتوگرافی: پردیس
 چاپ: دنیا
 صحافی: ایلاف
 قیمت: ۲۵۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۱۹۸-۱۲۷-۵ ISBN: 978-964-198-127-5

فهرست مطالب

۹	مقدمه.....
۱۳	سفر از منظر قرآن.....
۱۵	سفر از نگاه علما و دانشمندان.....
۱۸	تحریم سفر به قصد تقرب.....
۱۹	تمهیدات و آمادگی قبل از سفر.....
۱۹	استخاره چیست؟.....
۲۰	رعایت نکاتی پس از تصمیم‌گیری برای سفر.....
۲۴	سفارش مقیم به مسافر در خصوص دعای خیر کردن برای او.....
۲۵	وداع مسافر با خانواده، اقربا و دوستان خویش و اذکار سفر:.....
۲۶	خروج از منزل به قصد سفر:.....
۲۶	وداع و مشایعت زائرین بیت الله الحرام.....
۲۷	آغاز سفر و سوار شدن بر مرکب.....
۲۹	مستحب بودن دعا در سفر.....
۳۰	هنگام دیدن شهری که قصد ورود به آن دارد:.....
۳۱	رعایت چند نکته در هنگام سفر.....
۳۳	مقام و منزلت مسافر.....
۳۴	احکام فقهی متعلق به مسافر.....
۳۵	قصر و جمع در سفر.....
۳۷	شروط صحت قصر و جمع در سفر.....
۳۷	طول مسافت سفر.....

- ۴۰..... تعیین مقصد سفر
- ۴۰..... سفر مباح باشد
- ۴۰..... رأی مذهب امام ابوحنیفه در سفر غیر مباح
- ۴۱..... محل شروع قصر
- ۴۱..... خلاصه‌ی آراء مذاهب در مورد محل آغاز قصر نماز مسافر
- ۴۲..... مدت زمان سفر
- ۴۳..... رأی مذهب احناف
- ۴۵..... سفر در روز جمعه
- ۴۶..... مسافر چگونه نماز بخواند
- ۴۶..... الف: قصر
- ۵۰..... ب: جمع بین دو نماز
- ۵۱..... نمازهایی که می‌توان با هم جمع کرد
- ۵۱..... شرایط جمع تقدیم
- ۵۳..... شرایط جمع تأخیر
- ۵۴..... رأی احناف در مورد جمع بین دو نماز
- ۵۴..... مسح کردن بر دو خُف
- ۵۴..... حکم مسح
- ۵۵..... دلیل جایز بودن مسح بر دو خف
- ۵۵..... شروط مسح کردن بر دو خف
- ۵۶..... آغاز زمان مسح
- ۵۷..... کیفیت مسح بر دو خف
- ۵۷..... آراء مذاهب
- ۵۸..... اختلاف نظر بر سر طهارت خف
- ۵۹..... مبطلات مسح
- ۶۰..... جایز بودن نگرفتن روزه‌ی ماه رمضان در سفر

- ۶۲.....حرمت سفر زنان بدون همراهی محارم
- ۶۳.....ساقط شدن نماز جمعه، دو عید و اضحیه از مسافر
- ۶۶.....خواندن نماز فرض بر مرکب و وسیله‌ی سواری
- ۶۷.....خواندن نماز در کشتی، هواپیما و ماشین
- ۶۸.....خواندن نماز سنت بر مرکب و وسیله‌ی سواری
- ۶۹.....تیمم و ساقط شدن فرض با تیمم
- ۷۲.....ارکان یا فرایض تیمم
- ۷۳.....بازگشت از سفر به وطن و محل سکونت خویش
- ۷۷.....منابع و مأخذ

مقدمه

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، مُحَمَّدًا يُؤَافِي نِعَمَهُ وَيُدَافِعُ عَنَّا نِقَمَهُ وَيَكْفِيهِ مَزِيدَهُ وَالصَّلَاةُ
وَالسَّلَامُ عَلَى حَبِيبِ آلِهِ الْعَالَمِينَ، سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ خَاتَمِ الْأَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ، وَعَلَى آلِهِ
الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ وَصَحَابَتِهِ الْأَكْرَمِينَ وَالتَّابِعِينَ لَهُمْ بِإِحْسَانٍ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ.

جمعی از دوستان مخلص و گرامی که ارادت خاصی به یکایک آن‌ها دارم از
من درخواست نمودند که کتابی در رابطه با سفر و مسافر بنویسم، به گونه‌ای که
مجموعه‌ای از احکام فقهی مربوط به مسافر و سؤالات شرعی آن‌ها را در برگیرد و
تا حدی آن‌ها را به مسائل و موضوعات سفر آشنا سازد و نیاز آن‌ها را برآورده کند.
بنده نیز این درخواست را اجابت نموده و همه‌ی تلاش خود را به کار گرفتم
تا آنچه دوستان تقاضا کرده‌اند عرضه نموده و خواسته‌ی آن‌ها را که در واقع
خواسته‌ی بسیاری از برادران و خواهران می‌باشد برآورده سازم.

بدیهی است که مسائل و مطالب مبسوط و موسعی در خصوص احکام سفر
و آداب متعلق به مسافر در کتاب‌های عدیده‌ی فقهی نگاشته شده و پیشینیان
به آن پرداخته‌اند، اما دسترسی عموم به همه‌ی آن کتاب‌ها ممکن و میسر
نمی‌باشد، لذا جمع‌آوری بخشی از آن مطالب و موضوعات آن هم به صورت
مختصر و در حد نیاز در کتابی مستقل که دسترسی عموم به آن ممکن باشد
ضروری به نظر می‌رسید که بحمدالله در کتاب حاضر تحقق یافته است.

نکته‌ای که ذکر آن در این جا لازم می‌بینم این است که نگارنده یک اصل
مهم را در نگارش این کتاب که با موضوع و مطالب کتاب هم‌آوایی و همخوانی
تنگاتنگ دارد مد نظر داشته است و آن عبارت از «تیسیر» در انجام عبادات و

احتراز از عمل مالایطاق می‌باشد و اصل دین را بر این دو استوار می‌دانم، و نصوص صریح بی‌شماری است که بر چنین نگرشی صحه می‌گذارد، از آن جمله خداوند متعال می‌فرماید: ﴿وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ﴾ «و در دین بر شما سختی قرار نداده است.» [حج: ۸۷] و در جایی دیگر می‌فرماید: ﴿يُرِيدُ اللَّهُ

بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ﴾: «خداوند برای شما آسانی می‌خواهد و دشواری برای شما نمی‌خواهد.» [بقره: ۱۸۵] و در جایی دیگر نیز می‌فرماید: ﴿لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا﴾: «خداوند کسی را به انجام کاری که فراتر از توان او باشد مکلف نمی‌کند» و در ادامه‌ی همین آیه می‌فرماید: ﴿رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إَصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا﴾: «پروردگارا، هیچ بار گرانی بر [دوش] ما مگذار، چنان‌که بر [دوش] کسانی که پیش از ما بودند نهادی.» [بقره: ۲۸۶] و در آیه‌ای دیگر می‌فرماید: ﴿فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ﴾:

«پس تا می‌توانید تقوای خدا را پیشه کنید.» [تغابن: ۱۶]

در احادیث شریفه که برآمده از همین آیات است شواهد متعددی داریم، از آن جمله روایت احمد از جابر است که پیامبر ﷺ فرموده است: «بُعِثْتُ بِالْحَنِيفَةِ السَّمْحَةِ/ من مبعوث شدم به ترویج و تبلیغ دین پاکی که سراسر آن آسانی و تسامح است و مشقت و سختگیری در آن نیست.»

در حدیثی از بخاری و مسلم آمده است هنگامی که پیامبر معاذ و ابوموسی را به عنوان امیر به سوی یمن می‌فرستد، در بخشی از وصیت خود به آن دو چنین می‌فرماید: «بَشْرًا وَلَا تُنْفَرًا وَيسرًا وَلَا تُعسرًا/ بشارت و شادمانی بدهید و ایجاد نفرت نکنید، آسان بگیرید و سخت نگیرید.» یعنی تفسیری آسان و دوست‌داشتنی از دین ارائه دهید.

تمام شواهد و دلایلی که ما بخش کوچکی از آن‌ها را ذکر نمودیم حاکی از تسامح و تیسیر در دین است، و معرفی دین به گونه‌ای که بیزاری و دین‌گریزی به دنبال داشته باشد مورد اعتراض پیغمبر ﷺ بوده و آن را منع فرموده‌اند.

بنابراین کتاب حاضر را الهام‌یافته از آن شواهد و با چنین رویکردی نگاشته‌ام و به آرای مذاهب به عنوان مراجع در پاره‌ای از مسائل که اختلاف نظر وجود دارد اشاره نموده و دلایل هر کدام از آن‌ها را ذکر نموده‌ام.

افزون بر این‌ها به آرای جمهور در بسیاری از موارد تصریح نموده و حتی مجتهدینی که از آرای مذاهب عدول نموده و استنباط خویش را در برخی از مسائل أصوب پنداشته و به دفاع از آن پرداخته‌اند ذکر نموده و در همه‌ی این موارد مراجعی که از آن‌ها استفاده کرده‌ام در پاورقی کتاب آورده و از اظهار نظر شخصی جداً خودداری نموده و با تبیین هر کدام از مسائل از ترجیح آن احتراز نموده تا خواننده خود با بهره‌گیری از درک و فهم صحیح خویش و ملاک قرار دادن تیسیر در دین از آن بهره‌مند گردد.

در خاتمه اذعان می‌دارم که گرچه تلاش‌های فزاینده‌ای مبذول داشته تا خطاها و لغزش‌ها و اشتباهات خود را به حداقل برسانم، اما آن را عاری از اشتباه نمی‌دانم و پیشاپیش عذرخواهی نموده و از اهل بصیرت و اهل تحقیق می‌خواهم چنانچه مشاهده فرمودند مرا مطلع نموده تا نسبت به اصلاح آن اقدام گردد.

از خداوند سبحان می‌خواهم که این عمل مرا خالصاً لوجه قرار داده و در صحیفه‌ی اعمال نیک من و والدینم قرار بدهد.

﴿رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إِصْرًا

كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا﴾

و صلی الله علی سیدنا محمد وعلی آله و صحبه وسلم.